

להשביח את האלטרנטיבה

הפורום ליישוב סכסוכים בלשכת עורכי הדין אישר לאחרונה נוסח של טיוטת הצעת חוק שבמרכזה מתן זכות ערעור לבית משפט על פסק בוררות. הדרך המעשית ליישוב סכסוכים אפקטיבי מצויה ביישומם של הליכי בוררות וגישור המתאימים לקהל היעד

רון סטי

לעשות כן במוקדם, כך יצלח מהלך זה. במאמר זה אדרש לארבע נקודות מרכזיות בביצוע התאמות אלה.

זכות ערעור על פסק בוררות לבית משפט

הבנת החשיבות שבשינוי זה מחייבת הבנה של שיקולי עורך הדין בפנייה לבוררות. ההחלטה בדבר פנייה להליכי בוררות מותווית בדרך כלל על ידי עורכי הדין. טעות לצאת מנקודת הנחה כי הלקוחות בוחרים בהליך מושכל לפנות לבוררות; בפרוץ סכסוך פונים הצדדים להסכם ההתקשרות. הסכם זה נוסח בדרך כלל על ידי עורכי הדין של הצדדים. אם עורכי הדין לא ציינו סעיף יישוב סכסוכים כדוגמת סעיף בוררות, הרי שברירת המחדל היא בית משפט. כך מתגלגלים לבתי המשפט אלפי תיקים מסחריים בשנה, שפתרונם היה נמצא בהליכי בוררות אילו נכלל סעיף בוררות בהסכם ההתקשרות. הדבר נכון גם לסעיפי גישור הסכמיים. עובדה היא שהטייה לכלול סעיפי בוררות

שערו בנפשכם מציאות שבה עורכי דין משלבים כעניין שבשגרה סעיפי בוררות וגישור בהסכמי התקשרות שונים. הדבר נובע מתוך אמון מלא בהליכים אלה ומהעדפתם על פני בית משפט; מציאות שבה שופטות ושופטים מקיימים בקדם-המשפט דיון ענייני בדבר אפשרות לפתרון הסכסוך בהליך גישור או בהליך בוררות. הם אף יכולים להשקיט את ליבם של בעלי הדין בכך שאם פסק הבוררות יחייב בחינת ערעור, הדבר ייעשה על ידי אותו בית משפט הודות לתיקון החוק; ולסיום, המדינה – זו מיישמת את הנחיית היועץ המשפטי לממשלה ופותרת סכסוכים רבים מסוגים שונים בהליכים כים אלה, וכך נותנת תמורה הולמת וראויה למגשרים ולבוררים המסייעים בהגשמת המטרה: יישוב סכסוכים אפקטיבי. לנו עורכי הדין תפקיד מכריע בהשגת יעד זה.

אין חולק כי הדרך המעשית למציאת פתרון מצויה ביישומם של הליכי בוררות וגישור המתאימים ל"תושבי הארץ ויושביה". ככל שנשכיל

עו"ד רון סטי, בורר ומגשר, יו"ר הפורום ליישוב סכסוכים בדרכים אלטרנטיביות בלשכת עורכי הדין

הניסיונות לפשפש בעברו של הבורר במטרה לבטל את פסק הבוררות הם תולדה של התסכול הנובע מהיעדר הערעור. קרוב לוודאי כי שילוב ערכאות ערעור מהותית תפסיק התנהלות זו

בזכות על פסק בורר), תשע"ד-2014 המסדירה הליך זה. יעד זה הוא כעת בר-השגה.

הנוסח שאושר מציג כמה חלופות שמשותף להן ערעור בזכות לבית משפט, בדומה לזה המתקיים על פסק דין של ערכאה ראשונה. הערעור יישמע בבית המשפט המחוזי אשר מוגדר כ"בית משפט" לעניין חוק הבוררות (למעט מקרים חריגים). מובן כי במקרים שהופנו הצדדים לבוררות על ידי בית המשפט, ישמש אותו בית משפט ערכאת ערעור לפי סעיף 79 לחוק בתי המשפט.

חידוש יצירתי מצוי במנגנון אפקטיבי לאכיפת פסקי בוררות. על פי החלופה הראשונה אפשר לא-כוף את פסק הבוררות, בכפוף לקבלת אישור בית

בהסכמים מעטה מדי. לעיתים לא נערך הסכם כלל, והדרך לבית המשפט היא כדרך המלך שכמעט אין ממנה חזרה.

לכן מתבקשת המסקנה כי קיים אמון במערכת בתי המשפט, לפחות במידה המובילה סכסוכים רבים אל בין כתליו. כאשר עורך הדין נדרש לומר ללקוח כי הליך בוררות הוא הליך סופי ללא התערבות בית משפט, הוא מצוי בחשש כפול: היעדר ערעור, או ערעור בפני ערכאה שאינה בית המשפט הידוע והמוכר. התוצאה: גוברת ההעדפה לבית המשפט, וכך גדל עוד יותר העומס על בתי המשפט.

ביום 26.2.14 אישר הפרורום ליישוב סכסוכים נוסח של טיוטת הצעת חוק (תיקון מס' 3) (ערעור

שונה לחוק אשר חוגגת בנוסחה המקורי זה למעלה מ-100 שנה. תיקון התוספת בשנת 2008, שהפך את חובת הנימוק לברירת מחדל, מבורך אך אינו מספיק. לדוגמה, חסרים בו כללים בדבר סמכות הבורר להכריע בתחום סמכותו; עניינים הקשורים בהסכמת בורר לתת סעדים זמניים; נושאים הקשורים בלוח זמנים מעשי למתן פסק הבוררות; אבני דרך שונות; ועדכון כללים נוספים. מן הראוי כי התוספת לחוק הבוררות אשר מגבשת את גבולות הבוררות ואת הכללים החלים עליהן תזכה לעדכון. הדבר יתרום בוודאי לחיזוק הבוררות בישראל.

בוררות חובה מוגבלת לתיקים עד 100 אלף שקל

בתי המשפט בישראל עמר סים מדי. זמן שיפוט הוא מצרך יקר. עיון בדו"חות הנהלת בתי המשפט מלמד כי מצרך יקר זה מוקדש לסכסוכים רבים שאפשר לפתור בדרך מקצועית מחוץ לכותלי בית המשפט. ניתוח נתוני הנהלת בתי המשפט לחודשיים ינואר-יוני 2013 מלמד כי 79,567 תיקים נפתחו וסווגו כתיקים אזרחיים בתביעות כספיות שבין 1-2.5 מיליון

שקל. עיון מעמיק יותר מלמד כי כ-89% מהתיקים הם סכסוכים עד 100 אלף שקל, ורק כ-10% מהתיקים הסכום גבוה יותר מ-100 אלף שקל. כך, בעוד נדרשים משאבי עתק לניהול תיקים אזהריים שרובם עד 100 אלף שקל, יש מצוקת אמת בטיול בתיקים פליליים ואחרים שאין מנוס מהכרעתם במערכת בתי המשפט של המדינה. מערכת אשר תוכל לשרת ביתר יעילות ובלוח זמנים ראוי יותר את ציבור המתדיינים תיהנה מחיזוק האמון בה. הדבר הכרחי. בוררות חובה היא בעייתית בהגדרתה, שכן היא סותרת את עקרון ההסכמה בבוררות. המצדדים בבוררות חובה יטענו כי מדובר בצורך השעה. בתחום אחר, צורך השעה מחייב טיפול חירום במערכת הרפואה בישראל; האם הדבר מחייב טיפול אצל רופא פרטי? לא. בוררות חובה אינה יכולה להיות

משפט, גם אם הוגשה בקשה לביטול הפסק. החרג לכך הוא הגשת בקשה לעיכוב ביצוע של פסק הבוררות במועד הגשת בקשת ביטול וקבלת צו כמבורך. מנגנון זה יאפשר למי שפנו לבוררות במסלול זה ליהנות מאכיפה יעילה בדומה לנהוג ביחס לפסקי דין של בית משפט, ללא צורך להמתין עד להכרעת בקשת ביטול לפי סעיף 24 לחוק, אם הוגשה. עילות הביטול הקבועות בסעיף 24 לחוק נועדו למקרים שאין בהם אפשרות ערעור על פסק הבוררות. נראה כי עם קיומו של הליך ערעור אין צורך בערכאה נוספת אשר תברר עילות ביטול. כך ייהנו הצדדים מביקורת שיפוטית יעילה וללא כפל דיון. קיומה של ערכאת ערעור בבית משפט אף ייתר את התופעה של חקירות וחיפוש בוררים לפי סעיף

24(10) לחוק ויחליף אותה בדיון מהותי וענייני לפני ערכאת ערעור. הניסיונות לפשפש בעברו של הבורר במטרה לבטל את פסק הבוררות הם תולדה של התסכול הנובע מהיעדר הערעור. קרוב לוודאי כי שילוב ערכאת ערעור מהותית תפסיק התנהלות זו.

ברי כי הליך בוררות זה, המפוקח על ידי בית המשפט, יוכרע על פי הוראות הדין.

בוררים יהיו משפטנים העומדים בתנאי הכשירות של שופט בית משפט שלום. אין ספק כי הברור בהליכי הערעור בישראל הוא תכליתי בדרך כלל, ועשוי להביא לסיום הסכסוך באופן יעיל ומקצועי. אימוץ תנאי זה יביא לחיזוק בולט של הליך הבוררות ואף צפוי להקל על בתי המשפט באופן מעשי.

החלפת התוספת הראשונה לחוק הבוררות בתוספת אקטואלית

רבים מהצדדים ועורכי הדין הקובעים סעיף בוררות בהסכם ההתקשרות ביניהם מסתפקים בקביעה כי במקרה של סכסוך יפנו הצדדים להליך בוררות. במקרים רבים נכנסת לפעולה התוספת הראשונה לחוק הבוררות, שכן סעיף 2 לחוק קובע כי אם הצדדים לא הסכימו אחרת, תחול התוספת הראשונה

סיסמה להפרטת בתי המשפט. אילו יאומץ מתווה שכזה הוא צריך להיות מידתי ומוגבל ובהוראת שעה לחמש שנים. הוא אינו יכול להסתכם ב"הפניה לבר-ררות" בכפייה. הוא חייב להיות ממומן כראוי על ידי המדינה. מערכת בתי המשפט חייבת להשאיר את עינה פקוחה. הדבר מחייב הסדרת ערעור בזכות לבית משפט כדי לא למנוע מן המתדיינים זכות יסוד זו. לכן התיקון אשר הוצע לאחרונה ועבר קריאה טרומית בכנסת ביחס לבוררות חובה לתיקי "פח" בתאונות דרכים וליקויי בנייה מחייב את הרשות השופטת להשאיר את דלתותיה פתוחות לביקורת ערעור ציבורית. לעניין מסלול רשות ערעור בבית משפט, אף אחד לא חושב ברצינות כי מי מהצדדים בתיק "פח" או ליקויי בנייה יוכיח עיוות דין בתיק בהיקף של 5,000 שקל, או 50 אלף שקל לפי סעיף 29 לחוק. ואם עסקינן בערעור פרטי – נשללה זכות הערעור בבית משפט.

בחנית מנגנון של בוררות חובה לשעת חירום צריכה להיות מוגבלת לתיקים עד 100 אלף שקל, ובתנאי שת-עמוד לצדדים זכות ערעור בבית משפט, כפי שהיה אילו ניתן פסק דין בערכאה רא-שונה.

בחנית מנגנון של בוררות חובה לשעת חירום צריכה להיות מוגבלת לתיקים עד 100 אלף שקל, ובתנאי שתעמוד לצדדים זכות ערעור בבית משפט, כפי שהיה אילו ניתן פסק דין בערכאה ראשונה

השופט בבית משפט "מרובה דלתות" – מבחן היישום

תפקיד השופטים לשפוט, כך אומרים רבים. לדעתנו זו ראייה צרה ביותר של התפקיד. השופט הוא מנהיג. הוא המלך בהיכלו. ככל מנהיג הוא נדרש לניהול, ובמ-קרה דגן לניהול רב. קדם-המשפט הוא הזדמנות ראויה לכך. אמנם בקליפורניה שבארצות הברית מיושם על פי חקיקה בית משפט "מרובה דלתות", אך בישראל ובנסיבותיה יש ליישם תורה זו אד-הוק.

לדעתי, ראוי כי כל שופט ושופטת יקדישו בשיבת קדם-המשפט הראשונה חלק מן הדיון לבחינת פת-רונו של הסכסוך בהליכי בוררות וגישור. אילו הוע-סק עורך דין בכמות התיקים שעל שולחנו של שופט ולרשותו עמדו רק עוזר משפטי וקלדנית, אין צורך

בדמיון מפותח כדי להבין את ההשלכות האפשריות. לשופט בהיכלו יש השפעה רבה. אם השופט ימליץ על גישור, צדדים ייטו לאמץ את הצעתו. אם יבחן אפשרות של בוררות, הרי שבאי כוח הצדדים ימסרו את הסכמתם או את הסתייגותם. אם ההסתייגות תהיה בסוגיית הערעור, הרי עתה קיימים גם מסלולי ערעור. אם יעלה החשש מפני עלויות כבדות, יכול דווקא השופט היושב בדין לסייע בידי הצדדים לנסח את הפלוגתות בתיק ולקבוע סדרי דין אשר יחייבו את הבורר באופן שיחסוך בעלויות.

שינוי גישה אקטיבי הוא מחוייב המציאות. שינוי שיביא תוצאות. שערור בנפשכם כמה בוררותיות היו בישראל אם שופטים היו מעלים אותן כאופציה בעת הדיון. ממילא אותו שופט ישב בדין לאחר מכן לפי סעיף 79 לחוק הבר-ררות אם יידרש. השופט יכול לפקח במידה לא מבוטלת על הליך הבוררות בכך שיתווה החלטה המורה לבורר לא רק בדבר הפלוגתות, אלא מורה גם כי כתבי הטענות יש-משו תצהירי עדות ראשית של בעלי הדין, תוך שמירת זכותם בלוח זמנים מוגבל להשלימם, לוח זמנים קבוע מראש וכיוצא באלה סדרי דין. כך תיקים רבים ימצאו

את דרכם החוצה באופן ראוי ביותר ויפנו את ההיכל לתיקים שהכרחי לבררם כערכאה ראשונה בבית משפט.

סיכום

סבורני כי אם עורכי דין יעדיפו הליכי בוררות על פני בית משפט יזכה הליך הבוררות לתנופה חדשה. השינוי המוצע בהצעת החוק אשר אושרה על ידי הפורום ליישוב סכסוכים בלשכת עורכי הדין יפתח מסלול הנותן פתרון אמת לצורכי הלקוח ועורך הדין, לצד שני מסלולים למקרים שבהם עקרון הסופיות או הדיסקרטיות מעל לכל. יתר התיקונים המוצעים יסייעו בהשלמת המלאכה. יש לקוות כי נעלה יחדיו על מסלול אשר ימצא את הפוטנציאל הגלום בהלי-כים אלה.

